

Universiteit
Leiden
The Netherlands

“Vom Hakenkreuz zum Sowjetstern”: een kritische analyse van Bodo Uhses weg naar het communisme

Borsten, G.

Citation

Borsten, G. (2021, February 17). *“Vom Hakenkreuz zum Sowjetstern”: een kritische analyse van Bodo Uhses weg naar het communisme*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3142386>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3142386>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <https://hdl.handle.net/1887/3142386> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Borsten, G.

Title: “Vom Hakenkreuz zum Sowjetstern”: een kritische analyse van Bodo Uhses weg naar het communisme

Issue Date: 2021-02-17

Uhse-biografie: stellingen

- I. Bodo Uhse's literaire werk, waaronder ook zijn autobiografische romans en essays dienen te worden begrepen, is volledig tot stand gekomen na zijn overgang tot het communisme. Dat heeft ertoe geleid dat hetgeen hij omtrent zijn levensloop met ons deelt niet volledig waarheidsgetrouw is: hij heeft zich laten verleiden tot een zekere mate van zelfidealiserende, die ten dienste staat van de acceptatie van zijn persoon door de leidende echelons van achtereenvolgens KPD en SED.
- II. Uhse's bewering dat de banden die hij had met de *Landvolkbewegung* hem ertoe hebben aangezet zich aan te sluiten bij de KPD is, gezien de relatieve welstand van de bij die beweging betrokken boeren, als onwaarschijnlijk te kwalificeren.
- III. Het is ironisch dat de enige periode in zijn leven waarin Uhse volledig vrij is geweest om te publiceren wat hij wilde, samenviel met het bestaan van de door hem te vuur en te zwaard bestreden *Weimarer Republik*.
- IV. Omdat Uhse's acceptatie als lid van die partij door de KPD pas in 1935 plaats heeft gevonden, ongeveer op hetzelfde moment dat die de *Volksfrontideologie* omarmde, is het aannemelijk dat, voor wat betreft dat lidmaatschap, Uhse zich niet zozeer tot het communisme heeft bekeerd maar dat de KPD zich tot Uhse heeft bekeerd.
- V. Uitgaand van de grote verschillen in kwaliteit tussen Uhse's niet-fictionele productie (waaronder bijvoorbeeld *Söldner und Soldat*, *Ein Ferientag zwischen zwei Kriegen* en het *Scherff-Fragment*) en zijn 'verzonnen' romans en essays kan geconcludeerd worden dat hij eigenlijk alleen in staat is geweest een kwalitatief goed verhaal te componeren wanneer hij uit gebeurtenissen kon putten, die hij zelf had meegemaakt. Die stelling wordt bevestigd door lezing van *Wir Söhne*: de leesbaarheid en geloofwaardigheid daarvan verdwijnt als sneeuw voor de zon zodra hij er een ideologische 'boodschap' aan tracht mee te geven.
- VI. De gebrekkige slagvaardigheid van de KPD, die onder meer moge blijken uit het feit dat een periode van bijna vier jaar nodig was om het besluit te bekrachtigen om te komen tot een *Volksfront*, tekent het bureaucratische karakter van de partij, en maakt begrijpelijk waarom de NSDAP met haar ongerichte dynamiek veel aantrekkelijker was voor de grote massa's.
- VII. Uit de tweespalt tussen plattelands- en stedelijke bevolking, gedurende de Weimar-jaren uitmondend in een *gerstörte[s] Vertrauensverhältnis zwischen Hauptstadt und Provinz* (Stoltenberg), moge blijken dat pogingen om boeren en arbeiders tot één front samen te smeden – zoals de Nazi's dat hebben geprobeerd en zoals dat later, in

de DDR, als *Arbeiter- und Bauernstaat*, zelfs in een geïnstitutionaliseerde vorm heeft plaatsgevonden - al op voorhand tot mislukken gedoemd zijn.

- VIII. Het zou, gezien de mortaliteit onder kwalitatief vooraanstaande DDR-schrijvers, die over het algemeen overleden rond hun zestigste verjaardag, het literaire landschap van de DDR in de fase rond de *sozialistische Aufbau* zonder enige twijfel ten goede zijn gekomen, wanneer meteen na de terugkeer van betrokkenen uit hun exil een algemeen rookverbod zou zijn afgekondigd: J.R. Becher, 66, kanker (sigaretten); B. Brecht, 58, hartinfarct (sigaren, sigaretten); W. Bredel, 63, onbekend (sigaretten, pijp); E. Claudius, 65, hartstilstand (sigaretten); L. Föhnberg, 48, hartinfarct (onbekend); E.E. Kisch, 62, hartinfarct (sigaretten); M. Schroeder, 57, longkanker (sigaretten); B. Uhse, 59, *Gehirnschlag* (sigaretten); E. Weinert, 62, *schwer lungenkrank*, (sigaretten); F.C. Weiskopf, 55, hartstilstand (sigaretten); F. Wolf, 64, hartinfarct (sigaretten, pijp).
- IX. De ervaringen die in Duitsland gedurende de Weimarjaren zijn opgedaan met het functioneren van de directe democratie heeft ertoe geleid dat men in de grondwet van de naoorlogse *Bundesrepublik*, die werd vastgesteld op 9 mei 1949, heeft afgezien van het opnemen van artikelen die directe volksraadpleging mogelijk maken. De ervaringen die in de laatste jaren in andere Europese landen met het fenomeen zijn opgedaan laten zien dat dat niet onterecht is, en dat referenda, net als in de *Weimarer Republik*, eerder gebruikt worden als sabotagemiddel om voorgenomen beleid onderuit te halen, dan dat zij een waardevolle toevoeging vormen aan een bestaand democratisch instrumentarium.
- X. Een nader beschouwen van de officiële kunst die ontstaan is onder de tucht van de kunstperceptie van het nationaalsocialisme en onder die van het *real existierende* socialisme, en die globaal gekarakteriseerd kan worden als gekunsteld-figuratief, kan worden afgeleid dat een werkelijk vrije kunst alleen kan gedijen in een omgeving, waarin kunst en politiek zich als twee onafhankelijk van elkaar bestaande entiteiten ontwikkelen.
- XI. Het predicaat 'Nieuwe Nederlanders', dat gegeven wordt aan Makamba's die zich in recente jaren op Bonaire gevestigd hebben, is, gezien hun over het algemeen gevorderde leeftijd, die bevestigd wordt door het feit dat zij, als gevolg van een kennelijke beginnende hardhorendheid, luider stemme met elkander gewoon zijn te converseren, als misleidend te kenschetsen.